

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolans arbete för
en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar, vid
Gärdesskolan i Sollentuna kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Gärdesskolan avseende kvaliteten inom skolans främjande och förebyggande arbete för att skapa en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning bedriver skolan ett främjande arbete för att skapa en trygg miljö för eleverna på nätet?
2. I vilken utsträckning bedriver skolan ett förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet?

Granskningen genomförs i 30 utvalda verksamheter, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Gärdesskolan i Sollentuna kommun ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Gärdesskolan den 29 och 30 november 2022. Besöket genomfördes av utredarna Olivia Öberg, Elisabeth Hejman och Ulrika Sutorius.

Bedömningen av skolans arbete görs i förhållande till de kvalitetskriterier

Skolinspektionen satt upp för det granskade området, vilka beskrivs i bilaga 1. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts.

Bestämmelser som granskningen utgår ifrån återfinns i bilaga 2. För varje frågeställning bedöms om skolan uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna. Om en skola inte bedöms uppfylla samtliga kvalitetskriterier anger Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan.

Beslut:

Skolans arbete för att främja en trygg miljö på nätet

Skolinspektionen bedömer att Gärdesskolan inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende arbete för att främja en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar. Därför behöver rektorn:

- **utveckla skolans främjande trygghetsarbete och i det inkludera trygghet på nätet**

Skolans förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet

Skolinspektionen bedömer att Gärdesskolan uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende förebyggande arbete för att förhindra kränkningar på nätet.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-08-17 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån det identifierade utvecklingsområdet och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3 som bifogas separat) användas.

Redogörelsen skickas till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:3928) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Skolans arbete för att främja en trygg miljö på nätet

Ett systematiskt främjande arbete bidrar till en trygg skolmiljö, såväl den fysiska som den på nätet. I kvalitetskriterierna ingår:

Strukturerat och gemensamt arbete kring ett tryggt klimat på nätet

Rektorn och skolans personal arbetar målinriktat för att främja ett tryggt och positivt klimat för skolans elever på nätet. Arbetet omfattar alla elever och sker kontinuerligt både under och mellan lektionerna. Rektorn och skolans personal skapar tillitsfulla relationer så att eleverna vill berätta om sin vardag på nätet och eventuella upplevda kränkningar. Rektorn och skolans personal ger både flickor och pojkar möjlighet att medverka och påverka arbetet för att bidra till en trygg miljö för eleverna på nätet. Rektorn och skolans personal ser till att det främjande arbetet bygger på aktuell kunskap, samsyn och gemensamt förhållningsätt inom skolan till kränkningar på nätet.

Normer i skolan och på nätet synliggörs och diskuteras

Rektorn och skolans personal synliggör och ifrågasätter under medverkan av eleverna de normer som råder i samhället, på skolan och på nätet. Det språkbruk och den jargong som råder på skolan (bland elever såväl som bland skolans personal) och på nätet uppmärksammas och diskuteras. Rektorn och skolans personal arbetar för att motverka att kränkningar banaliseras och normaliseras.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att Gärdesskolan inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende arbete för att främja en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar.

Sammanfattningsvis visar granskningen att det på Gärdesskolan finns ett visst målinriktat arbete för att främja trygghet för eleverna men att fokus ligger på det åtgärdande arbetet och att trygghet på nätet inte omfattas i någon större utsträckning. Det saknas till stor del ett gemensamt förhållningssätt och kunskaper om trygghet på nätet, vilket leder till att personal agerar olika. Eleverna undervisas om normer, men i liten utsträckning kopplat till elevernas erfarenheter i skolan och på nätet.

Motivering

Strukturerat och gemensamt arbete kring ett tryggt klimat på nätet

Gärdesskolan bedriver framförallt ett åtgärdande arbete avseende kränkningar på skolan

Av Skolinspektionens granskning framgår att Gärdesskolan till viss del arbetar främjande för att skapa trygghet på skolan men att detta arbete inte omfattar nätet i någon större utsträckning. Intervjuer med såväl lärare, övrig personal som elever och skolledning visar att användningen av ett antimobbingprogram utgör grunden för skolans trygghetsarbete.

Antimobbingprogrammet genomförs på alla skolor i kommunen och ska genomsyra verksamheten och alla lärares arbetssätt, och intervjuer visar att det genomförs av mentorerna under en timme varannan vecka under klassmöten. Denna tid används, enligt lärare och skolledningen, till exempel för klassråd och arbete med språkbruk och för att ta hand om kränkningar och mobbning som sker på skolan. Elever berättar att de då brukar prata om det som händer på rasterna och exempelvis om ryktesspridning. De lyfter önskemål om att prata mer om trygghet på rasterna, eftersom de anser att det skulle behövas högre närvaro från lärarna. Skolans antimobbingprogram leds av en grupp med representanter från de olika stadierna, kuratorerna och rektorn. Gruppen stöttar den övriga personalen i arbetet genom att bestämma vilka teman som ska behandlas och tipsa om material kring exempelvis nätet.

I intervjuer med såväl personal och lärare som skolledning framkommer det att skolan framförallt arbetar åtgärdande. Fokus på det åtgärdande arbetet kommer till uttryck i att lärare och annan personal generellt är bra på att ta hand om kränkningar, mobbning och bråk och att skolan har utvecklat sitt system för kränkingsanmälningar. I det åtgärdande arbetet involveras även vårdnadshavare. Intervjuad personal framhåller att de är bra på att skapa goda relationer med eleverna och att det råder god stämning på skolan, men samtidigt betonar de att miljön också innehåller jargong, hårt språk och så kallade skojbråk. De säger att skolan återkommande arbetar med detta utan att komma tillrätta med problemen.

Lärare beskriver detta som att skolan har nolltolerans mot "skojbråk" och att de tar upp det med eleverna om det uppkommer. Skolan har identifierat att lokalerna kan inbjuda till otrygghet vilket i sin tur kan leda till att det förekommer jargonger, bråk och dåligt språk. Detta har föranlett det utvecklade åtgärdande arbetet, som de fortfarande arbetar med eftersom skolan sett att bråken fortsätter.

Gärdesskolan arbetar inte målinriktat för att skapa trygghet på nätet

Enligt skolledningen ska trygghet på nätet behandlas inom ramen för det antimobbingprogram som skolan arbetar med, men det faller, enligt intervjun, eventuellt bort på grund av att skolan i sina enkäter inte sett så mycket indikationer på att kränkningar sker på nätet. När skolan arbetar med kränkningar på nätet, sker även det oftast reaktivt, enligt såväl lärare som skolledning. Exempelvis lades filmer ut i klasschatter som upplevdes kränkande vilket ledde till att skolan gjorde en kränkningsanmälan och skickade information till vårdnadshavare. Skolans personal berättar att när det uppstår konflikter på nätet som tas in i skolan, hjälper personalen eleverna i samarbete med vårdnadshavare, men samtidigt uttalas en osäkerhet kring skolans ansvar för nätkränkningar och annat som händer på nätet.

Vårdnadshavare är delvis delaktiga i arbetet för trygghet i skolan och på nätet

Det framkommer i samtliga intervjuer med vuxna på skolan att skolan har god kontakt med vårdnadshavare överlag. Under pandemin skickade skolan ut material om kränkningar på nätet till vårdnadshavarna för att ha som underlag för diskussion. Lärare framhåller att de involverar vårdnadshavare när något har hänt deras barn i skolan och försöker lösa det tillsammans

Elevernas tillvaro på nätet tas till viss del upp i undervisningen

Enligt intervjuer med lärare och övrig personal ingår nätanvändning i undervisningen. Det tas exempelvis upp i svenska där de tittar på filmer som de sedan diskuterar i klassen. I intervju med lärare framkommer några exempel på hur lärare arbetar med miljön på nätet i vissa ämnen. Exempelvis i bild arbetar de med bildspråk, kommunikation med bilder men också med rättigheter och skyldigheter vid användningen av bilder. I ämnet svenska har eleverna fått arbeta med språkanvändning och skillnader mellan kommunikation på nätet och annan kommunikation. Lärare framhåller i intervjun att det dock inte finns någon sammanhållet gemensamt arbete kring nätanvändning och det framkommer att det sker sporadiskt och inte lika för alla.

Elever i alla årskurser berättar att de ser på filmer som ibland tar upp kränkningar på nätet, men samtidigt säger elever att vissa klasser inte hinner med det på grund av att det är så stökigt i klassrummet. Elever ger i intervjuer exempel på lektioner som handlar om deras aktiviteter på nätet, som vad som är tillåtet och inte tillåtet att göra, hur man blockerar andra och tar skärmdumpar samt kränkningar, hot och språkanvändning på nätet.

Aktuell kunskap och ett gemensamt förhållningssätt till trygghetsskapande arbete i skolan och på nätet saknas

Skolledningen anser att antimobbingsprogrammet är väl fungerande för skolan och att det styr dem genom att det fungerar som en checklista med dokumentationskrav som gör det likvärdigt. Skolledningen betonar också att all personal på skolan har gått utbildning inom programmet. Samtidigt säger de att användandet av programmet kan ha blivit rutinmässigt och att även om det är förankrat hos skolans personal kan det behövas fler diskussioner för att skapa ett gemensamt förhållningssätt i det trygghetsskapande arbetet. Det framkommer av intervjuer med lärare att det visserligen finns en samsyn när det gäller det åtgärdande arbetet och kränkingsanmälningar, men att lärarna inte samverkar eller har ett gemensamt förhållningssätt när det kommer till det främjande trygghetsarbetet, särskilt avseende miljön på nätet. Lärare efterfrågar exempelvis mer kollegialt lärande och systematisk kommunikation.

Intervjuer med personal och lärare visar att de saknar kunskaper om elevers nätanvändning. Även om personal i elevhälsoteamet har fått viss kompetensutveckling om exempelvis kränkningar på nätet och grooming, säger såväl lärare och övrig personal som skolledning att skolans personal behöver mer kunskaper om exempelvis kränkningar för att kunna arbeta mer proaktivt, både när det gäller det som händer i skolan och på nätet. Lärare betonar att de behöver mer kunskaper för att balansera det åtgärdande arbetet med mer främjande trygghetsarbete. Ett exempel som ges i intervjuer är behov av djupare kunskap om elevers plattformar och om vad som sker där. Personal framhåller att de skulle vara bättre på att lyssna på och lära av eleverna och att de skulle kunna ha grupper där elever fick samtala om dessa frågor och på så sätt påverka och lära ut.

I intervjuer med lärare och övrig personal framkommer en viss osäkerhet kring ansvaret över trygghet på nätet och därför också en viss skepsis över behov av mer kunskap om nätfrågor, men samtidigt betonar andra lärare ett stort behov av såväl mer kunskap som samsyn och samverkan.

Att synliggöra och diskutera normer i skolan och på nätet

Skolans arbete med normer är inte kopplat till skolmiljön eller trygghet på nätet

Granskningen visar att skolan arbetar med normer och normkritik, men i huvudsak inte kopplat till elevernas egen vardag på skolan. Elever ger i intervjuer flera exempel på att de arbetar med normer kring kön, sexualitet, funktionsvariationer och hudfärg och att de bland annat följer en serie på utbildningsradion som handlar om dessa frågor. Samtidigt säger elever att de inte pratar om de normer som finns på skolan och att dessa normer kan vara styrande i deras liv. Elever säger att det inte påverkar dem själva, men att andra kan påverkas genom att de antingen klär sig för att få vara med de populära eleverna eller att de skulle bli ifrågasatta om de kom till skolan i fel stil. Det finns, enligt elever, en stark norm att man inte får vara "emo" och de tror inte att lärarna skulle märka om elever som uttrycker sig som "emo" blev utstötta. Elever berättar också att de tror att det förekommer utfrysning och utestängning av elever som ändrar sin stil och inte

längre anses passa in i gruppen. Vidare framkommer i intervju med elever att det i vissa klasser finns en tystnadskultur. Elever berättar att killar gör sexuella rörelser när vuxna inte ser, men som de inte har berättat om för lärarna på grund av att normen säger att man inte ska skvallra på varandra.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver:

- **utveckla skolans främjande trygghetsarbete och i det inkludera trygghet på nätet**

Idag är sociala medier och digitala forum självklara delar av många elevers vardag. Där liksom i den fysiska skolmiljön förekommer kränkningar. Därmed behöver skolan arbeta främjande för att skapa ett positivt kommunikationsklimat även på nätet.¹ Det framgår också av grundskolans läroplan att alla som arbetar i skolan i det vardagliga arbetet ska utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt, samt uppmärksamma både möjligheter och risker som en ökande digitalisering medför, liksom att alla elever ska ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information.²

Granskningen vid Gärdesskolan visar att skolan har ett väl fungerande åtgärdande arbete men i stora delar saknas ett gemensamt främjande arbete med trygghet såväl i skolan som på nätet. Även om det framkommer både att lärarna skapar goda relationer med eleverna och att nätet vävs in i delar av undervisningen, så visar granskningen samtidigt att det inte finns ett gemensamt förhållningssätt kring hur de vuxna på skolan ska arbeta trygghetsfrämjande. Lärare uttrycker avsaknad av ett gemensamt förhållningssätt och samverkan samt en osäkerhet kring ansvaret för trygghet på nätet, vilket leder till att skolans lärare och annan personal gör olika. Skolinspektionen noterar att skolan har ett bra generellt normarbete, men att det ofta saknas kopplingar till elevernas erfarenheter av exempelvis normer kring stil och kläder. Det framkommer vidare att lärare och personal behöver mer kompetens och kunskap om trygghet på nätet för att på så sätt kunna engagera sig mer och för att skapa ett gemensamt förhållningssätt.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn bygger upp ett medvetet och gemensamt arbete för att främja en trygg miljö för eleverna i skolan och på nätet. Exempelvis kan formella forum för gemensamma diskussioner om skolans trygghetsarbete vara ett sätt för personalgruppen att få samsyn och ett gemensamt förhållningssätt i det främjande arbetet där även trygghet på nätet

¹ Skolverket (2022). Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling. Stödmaterial. s. 66.

² Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), av avsnitt 1 Skolans uppdrag och 2.1 Normer och värden.

ingår. Genom kompetensutveckling kan rektorn och personal få en större förståelse för hur det främjande arbetet kan utföras.

Med fördel kan Skolverkets stödmaterial *Främja, förebygga upptäcka och åtgärda och Skapa trygghet för lärande - Om skolans arbete mot mobbning, trakasserier och kränkande behandling* användas i arbetet, liksom modulen *Säker användning av nätet* på Skolverkets lärportal.³

Skolans förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet

Syftet med det förebyggande arbetet är att avvärja risker för att elever blir utsatta för kränkningar på nätet. I kvalitetskriterierna ingår:

Identifiera och analysera risker på nätet under medverkan av eleverna

Rektorn och skolans personal genomför, utifrån aktuell kunskap om ungas nätanvändning, regelbundna kartläggningar under medverkan av eleverna för att identifiera risker för kränkande behandling på nätet. Kartläggningarna omfattar strukturella bakgrundsfaktorer, såsom kön, och resultaten analyseras så att eventuella skillnader mellan olika elevgrupper synliggörs. En samlad analys av resultaten av kartläggningarna ger grund för de insatser som görs för att förebygga kränkningar på nätet. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Genomförande och utvärdering av insatser utifrån identifierade behov

Rektorn och skolans personal genomför insatser utifrån identifierade behov för att förebygga kränkningar på nätet. Om behoven skiljer sig mellan olika elevgrupper anpassas insatserna efter det. Planering och genomförande av insatserna görs under medverkan av eleverna. Rektorn och skolans personal följer upp om de förebyggande insatser som görs för att motverka kränkningar på nätet har önskad effekt och utvecklar arbetet därefter. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

³ Skolverket (2022). *Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling*; Skolverket (2022) *Skapa trygghet för lärande - Om skolans arbete mot mobbning, trakasserier och kränkande behandling*; https://larportalen.skolverket.se/#/modul/0-digitalisering/Grundskola/203a_Saker_anvandning_av_natet

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att Gärdesskolan uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende förebyggande arbete för att förhindra kränkningar på nätet.

Granskningen visar att skolan regelbundet kartlägger elevers trygghet och trivsel i skolan och på nätet och genomför insatser på skolan på grund av identifierade behov. Skolan använder olika sätt att ta reda på hur eleverna mår och om de är utsatta för exempelvis kränkningar, bland annat genom samtal och återkommande enkäter.

Motivering

Identifiera och analysera risker på nätet under medverkan av eleverna

Skolan genomför regelbundet kartläggningar om trygghet och trivsel

Granskningen visar att skolan gör flera kartläggningar över hur eleverna trivs och om de känner sig trygga i skolan och även delvis på nätet. Bland annat genomförs en enkät och samtal inom antimobbingprogrammet som skolan arbetar med. Här ställs även frågor om trygghet på nätet. Inom ramen för detta genomförs även en kartläggning av trygga och otrygga platser på skolan. Efter genomförandet tar, enligt personal och skolledning, mentorerna upp resultaten med övriga lärare och de samtalar med eleverna om resultaten och skapar sedan mål och insatser.

Granskningen visar att i det årshjul som följs inom ramen för antimobbingprogrammet ingår enskilda samtal varje år med eleverna. I dessa samtal, kan enligt övrig personal, nätet komma upp och ligga till grund för insatser. I samtalen frågar mentorer exempelvis om stämningen i klassen och om någon elev upplevs vara utanför. Här har man också lagt in frågor om nätet. Likaså i skolans utvecklingssamtal med eleverna. I utvecklingssamtalen frågar lärarna också eleverna om något händer på nätet och om de har någon att vända sig till om det sker något obehagligt.

Skolsköterskan samlar in information i hälsosamtal med eleverna, i vilka frågor om spel har tagits upp. Nyligen har även frågor om trygghet på nätet blivit en del av samtalen. Skolsköterskan sammanställer statistik av materialet och presenterar för elevhälsan och ibland för lärare. Skolan gör även sammanställningar av kränkingsanmälningar för att se mönster och använda det i sitt kvalitetsarbete, men det framkommer inte att dessa har legat till grund för särskilda insatser för bättre trygghet på nätet. Dessutom genomför kommunen en "Våga visa"-enkät, som dock inte används i skolan.

Personalen säger också att de har nära relationer med elever och att de i samtal med elever får veta om något hänt på nätet också. Elevintervjuer visar dock att eleverna oftast helst inte pratar med lärarna om något har hänt på nätet.

Genomförande och utvärdering av insatser utifrån identifierade behov

Skolan genomför förebyggande insatser utifrån identifierade behov

Enligt skolledningen har skolan genomfört flera insatser och aktiviteter i och med resultaten från antimobbingsenkäten, exempelvis fler rastvakter och extra stöttning av elever. Vid ett tillfälle upptäcktes att elever inte tyckte att lärarna reagerade på händelser i skolan som de borde, och då blev detta ett mål att arbeta med tillsammans med elever och personal. Få förebyggande insatser kring nätet har genomförts. Det framförs i lärarintervjun att avsaknaden av förebyggande aktiviteter när det gäller nätet, beror på att skolan är så duktig på att ta tag i incidenter. Skolinspektionen vill här påminna om att syftet med förebyggande arbete är att incidenter ska bli färre.

Vidare framkommer det att skolan har genomfört insatser utifrån att man i samtal med elever identifierat behov. Ett exempel på det är genomförandet av samtal om porr. I intervjun med övrig personal framkommer också att de genomfört en insats i årskurs 4 om att skapa relationer och en annan aktivitet ska genomföras i årskurs 5 med fokus på språkbruk, även språkbruk på nätet. Det handlar om osynligt och synligt grupstryck och om att stärka gruppen.

Ett annat exempel på insats är införandet av mobilförbud på skolan, vilket enligt intervjuad personal har lett till färre bråk och ofrivilliga filmningar av varandra. Dessutom berättar lärare att de för några år sedan arbetade med säkerhet på nätet i en årskurs, vilket hade föranletts av upptäckten av grupperingar och jargonger. Jargonger och grupperingar tycks dock, enligt intervjuer, vara något som återkommer och som inte blir bättre.

Resultaten av insatser och aktiviteter följs sedan upp genom en ny enkät kommande år. Skolledningen framhåller att det även finns andra sätt att följa upp, till exempel genom att se till att personalen följer proceduren i antimobbingsprogrammet.

Även om skolan gör kartläggningar visar granskningen sammantaget att arbetet främst genomförs reaktivt på skolan, och att vissa problem som de åtgärdar fortsatt uppstår. Därför vill Skolinspektionen betona vikten av att skolan arbetar medvetet för att skapa ett gemensamt förhållningssätt i sitt främjande och förebyggande arbete.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolenheten uppfyller uppställda kvalitetskriterier inom ramen för det förebyggande arbetet. Något utvecklingsområde anges därför inte.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Ana-Maria Koci Spång.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Ulrika Sutorius (föredragande), utredare Olivia Öberg och utredare Elina Ekberg medverkat.

Bilaga 1: Underlag för bedömning

Granskingens genomförande

Vid granskningsbesöket inhämtades information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Gruppintervjuer med elever i årskurs 4, 5 och 6
- En gruppintervju med lärare
- En gruppintervju med annan personal på skolan (exempelvis skolbibliotekarie, elevhälsa, trygghetsteam, fritidspersonal)
- En intervju med rektor
- Studier av dokument som begärts in från skolan

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

Kvalitetskriterier

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade utifrån aktuell forskning på området, skollag, läroplan och Skolverkets stödmaterial *Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling.*

Inom respektive område granskas följande:

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bedriver skolan ett främjande arbete för att skapa en trygg miljö för eleverna på nätet?

Strukturerat och gemensamt arbete kring ett tryggt klimat på nätet

Rektorn och skolans personal arbetar målinriktat för att främja ett tryggt och positivt klimat för skolans elever på nätet. Arbetet omfattar alla elever och sker kontinuerligt både under och mellan lektionerna. Rektorn och skolans personal skapar tillitsfulla relationer så att eleverna vill berätta om sin vardag på nätet och eventuella upplevda kränkningar. Rektorn och skolans personal ger både flickor och pojkar möjlighet att medverka och påverka arbetet för att bidra till en trygg miljö för eleverna på nätet. Rektorn och skolans personal ser till att det främjande arbetet bygger på aktuell kunskap, samsyn och gemensamt förhållningsätt inom skolan till kränkningar på nätet.

Normer i skolan och på nätet synliggörs och diskuteras

Rektorn och skolans personal synliggör och ifrågasätter under medverkan av eleverna de normer som råder i samhället, på skolan och på nätet. Det språkbruk och den jargong som råder på skolan (bland elever såväl som bland skolans personal) och på nätet uppmärksammas och diskuteras. Rektorn och skolans personal arbetar för att motverka att kränkningar banaliseras och normaliseras.

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bedriver skolan ett förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet?

Identifiera och analysera risker på nätet under medverkan av eleverna

Rektorn och skolans personal genomför, utifrån aktuell kunskap om ungas nätanvändning, regelbundna kartläggningar under medverkan av eleverna för att identifiera risker för kränkande behandling på nätet. Kartläggningarna omfattar strukturella bakgrundsfaktorer, såsom kön, och resultaten analyseras så att eventuella skillnader mellan olika elevgrupper synliggörs. En samlad analys av resultaten av kartläggningarna ger grund för de insatser som görs för att förebygga kränkningar på nätet. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Genomförande och utvärdering av insatser utifrån identifierade behov

Rektorn och skolans personal genomför insatser utifrån identifierade behov för att förebygga kränkningar på nätet. Om behoven skiljer sig mellan olika elevgrupper anpassas insatserna efter det. Planering och genomförande av insatserna görs under medverkan av eleverna. Rektorn och skolans personal följer upp om de förebyggande insatser som görs för att motverka kränkningar på nätet har önskad effekt och utvecklar arbetet därefter. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Bilaga 2: Aktuella bestämmelser

Skolans främjande arbete

Enligt skollagen ska utbildningen i skolan förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.⁴ Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.⁵ Huvudmannen ska se till att det bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling.⁶ Med kränkande behandling avses ett uppträdande som, utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567), kränker en elevs värdighet.⁷

I läroplanen anges att ingen i skolan ska utsättas för kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Intolerans, till exempel rasism och sexism, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.⁸

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.⁹ Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Eleverna ska få kännedom om hur de kan få hjälp om de upplever otrygghet i eller utanför skolan. Omsorg om den enskilda elevens hälsa, välbefinnande och utveckling ska präglade verksamheten.¹⁰

Alla som arbetar i skolan ska i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt, samt uppmärksamma både möjligheter och risker som en ökande digitalisering medför.¹¹ Alla elever ska ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information.¹²

Skolans mål är att varje elev tar ansvar för att bidra till en god arbetsmiljö, samt visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan. Alla som arbetar i

⁴ 1 kap. 4 § skollagen (SFS 2010:800).

⁵ 1 kap. 5 § skollagen.

⁶ 6 kap. 6 § skollagen.

⁷ 6 kap. 3 § skollagen.

⁸ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), av avsnitt 1 Förståelse och medmänsklighet.

⁹ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹⁰ Lgr22, avsnitt 1 God miljö för utveckling och lärande.

¹¹ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹² Lgr22, avsnitt 1 Skolans uppdrag.

skolan ska främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.¹³

Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁴

Skolans förebyggande arbete

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling i utbildningen.¹⁵ I läroplanen anges att lärare ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka kränkande behandling.¹⁶ Ett aktivt förebyggande arbete är av största vikt för att motverka kränkningar, oavsett om de sker digitalt eller inte.¹⁷ Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever.¹⁸ Planen mot kränkande behandling ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av eleverna vid den verksamhet som planen gäller för.¹⁹ Alla som arbetar i skolan ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.²⁰

Rektorn ska leda och samordna det pedagogiska arbetet vid en skolenhet och särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²¹ Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.²² Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs och att eleverna och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.²³

¹³ Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande.

¹⁴ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

¹⁵ 6 kap. 7 § skollagen.

¹⁶ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹⁷ Proposition 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 96.

¹⁸ 6 kap. 8 § skollagen.

¹⁹ 2 § förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling.

²⁰ Lgr22, avsnitt 2.4 Skola och hem.

²¹ 2 kap. 9 § skollagen.

²² Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²³ 4 kap. 4 § skollagen.